GEZELSCHAP

Gezelschap_125x200_HR3.indd 1 16-05-2022 14:09

Ali Smith

GEZELSCHAP

Vertaald door Karina van Santen
en Martine Vosmaer

2022 Prometheus Amsterdam

Gezelschap_125x200_HR3.indd 3 16-05-2022 14:09

De vertalers ontvingen voor deze vertaling een projectsubsidie van het Nederlands Letterenfonds (www.letterenfonds.nl).

Nederlands letterenfonds
dutch foundation for literature

Oorspronkelijke titel *Companion Piece*
© 2022 Ali Smith
© 2022 Nederlandse vertaling Uitgeverij Prometheus en Karina van Santen en Martine Vosmaer
Omslagontwerp Sander Patelski
Foto auteur ANP/Eyevine – *The Guardian* & *The Observer*/ Antonio Olmos
Zetwerk Mat-Zet bv, Huizen
www.uitgeverijprometheus.nl
ISBN 978 90 446 4872 0

Gezelschap_125x200_HR3.indd 4 16-05-2022 14:09

voor Nicola Barker
en voor Sarah Wood
met liefde

Gezelschap_125x200_HR3.indd 5 16-05-2022 14:09

Het warme dal der eeuwig levenden.
Ze wandelen aan groene wateren.
Tekenen mij op de borst met rode inkt
een hart en tekens van genadige ontvangst
Czesław Miłosz

Now curlew cry me down to kiss the mouths of their dust.
Dylan Thomas

Passief als een vogel die al vliegend
alles ziet, en op zijn vlucht door de hemel
in zijn hart een geweten meedraagt
dat niet vergeeft.
Pier Paolo Pasolini

Ik ben geschokt tot in het diepst van mijn ziel dat de aarde zo gewond is geraakt terwijl we ons allemaal lieten verblinden door vermeende monumenten van waarde en intellect, kluizen vol valse culturele rijkdommen. Ik voel hoe mijn eigen leven aan waarde heeft ingeboet door de taaie jaren waarin ik me bekwaamde in de geheimen van matige bedenksels, precies als die mensen die alles weten wat er te weten valt over een of

Gezelschap_125x200_HR3.indd 7 16-05-2022 14:09

andere verouderde stripheld of televisieserie. Het verdriet dat anderen is aangedaan terwijl ik en mijn soort daarmee bezig waren, drukt op mijn geweten als een misdaad.
Marilynne Robinson

Met de hamer en de hand houden alle kunsten stand.
Motto van de Worshipful Company of Blacksmiths

Gezelschap_125x200_HR3.indd 8 16-05-2022 14:09

KIES MAAR

Gezelschap_125x200_HR3.indd 9 16-05-2022 14:09

'Allo 'allo 'allo. Wat mot dat daar?

Dat is de stem van Cerberus, de woeste mythische driekoppige hond (één 'allo per kop). In de mythologie bewaakt hij de doden bij de poorten van de onderwereld om te zorgen dat ze niet kunnen weglopen. Hij heeft vlijmscherpe tanden, uit zijn rug steken slangenkoppen als nekharen omhoog en hij praat een soort variététaal tegen iemand die eruitziet als een brave Britse bobby, wat een ouderwets woord is voor een Britse politieagent.

Maar deze Britse politieagent is van nu, hij is de laatste corrupte upgrade, en hij is de Styx overgestoken en naar de ingang van de onderwereld gekomen om aan elke Cerberuskop een paar lollige foto's te laten zien van zichzelf en anderen in uniform die lollige dingen doen als v-tekens maken en lollig racistische/seksistische opmerkingen plaatsen bij de afbeeldingen van lichamen van echte vermoorde mensen die hij heeft rondgestuurd op de lollige politieapp die hij en zijn makkers tegenwoordig gebruiken, in dit land van eigen volk eerst in het jaar des heren tweeduizend eenentwintig, waarin dit verhaal, dat begint in mijn voorkamer waar ik op een avond op de bank voor me uit zit te staren terwijl ik me een ontmoeting voorstel tussen

Gezelschap_125x200_HR3.indd 11 16-05-2022 14:09

een paar angstaanjagende aspecten van verbeelding en werkelijkheid, zich afspeelt.

Cerberus trekt nog geen wenkbrauw op (en als hij wilde zou hij er zes tegelijk op kunnen trekken). Alles al eens meegemaakt. Laat de lijken zich hoog opstapelen, hoe meer zielen hoe meer vreugd in een land van rouwende mensen die door de voortdurende druk psychologisch zo gemanipuleerd zijn dat ze doen alsof het geen land van rouwende mensen is.

Tragedie versus klucht.

Hadden honden wenkbrauwen?

Jaja, want waarschijnlijkheid is belangrijk in mythen, Sandy.

Als ik het zeker had willen weten, had ik van de bank kunnen komen, door de kamer kunnen lopen en de kop van de hond van mijn vader kunnen bekijken om het te controleren.

Maar het kon me al niet meer schelen of honden wenkbrauwen hadden.

Het kon me niet schelen wat voor seizoen het was.

Het kon me zelfs niet schelen welke dag van de week.

Alles was brood om oud ijzer op dat moment. Ik verachtte mezelf eigenlijk om die woordspeling, hoewel dat niets voor mij was, want ik was mijn hele leven al dol geweest op taal, het was mijn hoofdpersoon, met mij als de eeuwige trouwe aangever. Maar op dat moment konden woorden en alles wat ze wel en niet konden doen oprotten en dat was dat.

Toen lichtte mijn telefoon op tafel op. Ik zag het licht in het duister van de kamer.

Gezelschap_125x200_HR3.indd 12 16-05-2022 14:09

Ik pakte hem en keek.

Niet het ziekenhuis.

Oké.

Een nummer dat ik niet kende.

Het verbaast me nu dat ik zomaar opnam. Ik zal gedacht hebben dat het misschien iemand was voor wie of met wie mijn vader had gewerkt die had gehoord wat er gebeurd was en belde om te vragen hoe het met hem ging etc. Ik voel nog steeds een zekere verantwoordelijkheid voor dat soort dingen. Dus ik had mijn antwoorden klaar. *Nog niet buiten gevaar. Onder observatie.*

Hallo? zei ik.

Sandy?

Ja, zei ik.

Met mij, zei de vrouw.

O, zei ik, geen steek wijzer.

Ze zei hoe ze heette.

Ik heet nu Flick maar mijn meisjesnaam was Inglis, Martina Inglis.

Het duurde even. Toen wist ik het weer.

Martina Inglis.

Ze studeerde tegelijk met mij, zelfde jaar, zelfde vakken. Zij en ik waren geen vriendinnen geweest, meer kennissen. Nee, niet eens kennissen. Minder dan kennissen. Ik dacht dat ze misschien over mijn vader had gehoord (hoewel, God mocht weten hoe) en al kenden we elkaar nauwelijks, misschien was mij nu bellen (hoewel, God mocht weten hoe ze aan mijn nummer kwam) ondersteunend bedoeld, of zo.

Gezelschap_125x200_HR3.indd 13 16-05-2022 14:09

Maar ze zei niets over mijn vader.

Ze vroeg niet hoe het met me ging of wat ik aan het doen was of iets anders wat mensen over het algemeen zeggen of vragen.

Ik denk dat dat de reden is dat ik niet ophing. Ze probeerde niet de schijn op te houden.

Ze zei dat ze al een tijdje met me wilde praten. Ze vertelde dat ze assistente was van de conservator in een nationaal museum (*had je ooit kunnen denken dat ik zoiets zou gaan doen?*) en dat ze in een van de pauzes tussen de lockdowns op de terugweg was van een dagtrip naar het buitenland in opdracht van het museum om persoonlijk een Engels metalen slot- en sleutelmechaniek terug te halen van een reizende tentoonstelling van objecten uit de late Middeleeuwen en de vroege Renaissance, een toestel dat zijn tijd ver vooruit was, legde ze uit, een ongebruikelijk goede en mooie variant, uit historisch oogpunt heel belangrijk.

Dus ze was 's avonds weer teruggekomen en had bij de grenscontrole heel lang moeten wachten tot ze vooraan in de rij stond omdat de paspoorten handmatig werden gecontroleerd (de meeste digitale machines werkten niet). Toen ze eindelijk vooraan stond, zei de man achter het scherm dat ze hem het verkeerde paspoort had gegeven.

Ze kon niet bedenken wat hij bedoelde. Bestond er zoiets als een verkeerd paspoort?

O, wacht, had ze gezegd. Ik weet het al. Sorry, ik heb jullie waarschijnlijk gewoon het paspoort gegeven waarmee ik niet het land uit ben gereisd, wacht even.

Gezelschap_125x200_HR3.indd 14 16-05-2022 14:09

Een paspoort waarmee u niet het land uit bent gereisd, zei de man achter het scherm.

Ik heb er twee, zei ze.

Ze haalde het andere paspoort uit haar binnenzak.

Dubbele nationaliteit, zei ze.

Is één land niet genoeg voor u? zei de man achter het scherm.

Sorry? zei ze.

Ik zei, is één land niet genoeg voor u? zei de man weer.

Ze keek naar zijn ogen boven zijn mondkapje. Ze glimlachten niet.

Dat lijkt me mijn zaak, niet de uwe, zei ze.

Hij nam het andere paspoort van haar aan, opende het, keek erin, keek naar de twee paspoorten samen, keek naar zijn scherm, typte iets, en ze besefte dat er nu twee geüniformeerde medewerkers met mondkapje heel dicht bij haar stonden, vlak achter haar, één aan elke kant.

Als ik even het ticket mag zien waarop u vandaag hierheen bent gereisd, zei de man achter het scherm.

Ze haalde haar telefoon tevoorschijn, scrolde tot ze het ticket vond, draaide hem om en hield het voor hem omhoog. Een van de medewerkers nam de telefoon uit haar hand en gaf hem door aan de man achter het scherm. De man legde hem boven op haar paspoorten. Toen ontsmette hij zijn handen met een flesje op de balie.

Als u even mee wilt komen, zei de andere medewerker.

Gezelschap_125x200_HR3.indd 15 16-05-2022 14:09

Waarom? zei ze.

Routinecontrole, zei de ander.

Ze begonnen haar weg te voeren.

Uw collega heeft mijn telefoon nog. Hij heeft allebei mijn paspoorten nog, zei ze.

Zullen te zijner tijd aan u geretourneerd worden, zei de man achter haar.

Ze namen haar mee een deur door en nog een deur door naar een anonieme gang met niets erin behalve een scanner. Ze haalden de tas met het kratje dat het slot- en sleutelmechaniek bevatte, haar enige handbagage, door hun scanner.

Ze vroegen haar wat voor wapen er in het kistje zat.

Doe niet zo raar. Het is duidelijk geen wapen, zei ze. Het breedste voorwerp is een slot, het was ooit het slot van de zestiende-eeuwse geldkist van een baron. Het lange voorwerp ernaast is geen mes, het is de oorspronkelijke sleutel van het slot. Het is het Boothby-slot. Als u iets wist over Engels metaalwerk uit de late Middeleeuwen en de vroege Renaissance zou u weten dat het een heel belangrijk historisch artefact is en een schitterend voorbeeld van vakkundig smeedwerk.

De beambte opende het kratje ruw met een mes.

U mag het er niet uit halen! zei ze.

Hij pakte het ingepakte slot en woog het in zijn handen.

Leg het terug, zei ze. Leg het onmiddellijk terug.

Ze zei het zo fel dat de medewerker ophield met het wegen van hand naar hand en het nogal stijfjes teruglegde in het kratje.

Gezelschap_125x200_HR3.indd 16 16-05-2022 14:09

Toen vroeg de andere medewerker haar te bewijzen dat ze was wie ze zei dat ze was.

Hoe? zei ze. Jullie hebben allebei mijn paspoorten al. En mijn telefoon.

Dus u heeft geen officiële schriftelijke accreditatie voor het vervoeren van een nationaal historisch artefact? zei de medewerker die het kratje vasthield.

Ze probeerden haar te verplaatsen naar wat ze de verhoorkamer noemden. Ze hield zich met beide handen vast aan de zijkant van de transportband van de scanner, maakte haar lichaam zo zwaar mogelijk, net als demonstranten op het nieuws, en weigerde ergens vreedzaam heen te gaan tot ze haar het opengewrikte pakkistje terug hadden gegeven en haar lieten controleren of het Boothby-slot en de sleutel er nog in zaten.

Ze sloten haar en de tas met het kratje op in een kleine kamer waar niets was, afgezien van een tafel en twee stoelen. De tafel was gemaakt van grijs plastic en aluminium, net als de stoelen. Er stond geen telefoon op de tafel. Er waren geen ramen. Er was geen zichtbare camera aan een van de muren waarnaar ze kon zwaaien of seinen, hoewel er misschien camera's waren die ze niet kon zien *maar God mocht weten waar, Sand, mensen kunnen tegenwoordig van alles met een heel klein lensje. Lenzen zijn nu kleiner dan fruitvliegjes. Niet dat er in die kamer ook maar in de verste verte iets levends te bekennen was behalve ik.* Er zat ook geen deurknop aan de binnenkant van de deur en de deur kon niet worden opengewerkt door aan de zijkanten te krabbelen; er zaten krassporen en groefjes aan de onderkant en

Gezelschap_125x200_HR3.indd 17 16-05-2022 14:09

langs de rand door eerdere pogingen van mensen. Er was geen prullenmand, ontdekte ze nadat op de deur bonzen niemand opleverde om haar te vertellen waar een wc zou kunnen zijn of om haar ernaartoe te begeleiden, en wat er vervolgens gebeurde was dat ze haar daar zoals later bleek behoorlijk lang lieten zitten.

Vervolgens lieten ze haar vrij zonder verhoor of uitleg, gaven haar haar telefoon terug maar hielden haar paspoorten, die *te zijner tijd*, zei een vrouw achter een balie toen ze op weg naar buiten was, aan u *geretourneerd zullen worden.*

Ik heb ze nog steeds geen van beide terug, vertelde ze. En ik ben er nog steeds niet uit. Óf ze sloten me daar op en waren me oprecht vergeten of ze vergaten me expres.

Hoe dan ook, zei ik. Wat een verhaal. Zeven uur.

En een half, zei ze. Een hele werkdag, een die om halfvier 's ochtends begon en voor het grootste deel werd doorgebracht met in de rij staan bij grenscontroles. Maar zeven en een half uur. In een zielloze kamer.

Lang, zei ik.

Heel lang, zei ze.

Ik wist wat er van me verwacht werd. Er werd van me verwacht dat ik vroeg wat ze zeven en een half uur lang in die zielloze kamer had gedaan. Maar ik was in een fase van mijn leven dat niets me meer kon schelen, beleefdheid en de dwang van sociaal gebabbel konden me helemaal niets meer schelen.

Ik aarzelde.

Ik zweeg zo'n tien seconden.

Gezelschap_125x200_HR3.indd 18 16-05-2022 14:09

Eh, hallo? zei ze.

Ik weet niet hoe ze het deed maar iets in haar stem maakte dat ik me schaamde voor mijn aarzeling.

Dus. Wat heb je daar dan al die tijd gedaan? zei ik.

Ja. Breek me de bek niet open, zei ze (en ik hoorde de opluchting in haar stem dat ik had gezegd wat van me verwacht werd). Dat is eigenlijk waarom ik je belde. Luister. Er gebeurde iets geks. Ik heb het aan niemand anders verteld. Gedeeltelijk omdat ik niemand kon bedenken om het aan te vertellen. Ik bedoel, ik heb erover nagedacht maar er kwam niemand bovendrijven. En toen vorige week dacht ik, Sandy Gray. Sand van vroeger. Van toen we op de universiteit zaten. Zij zal weten wat ik ervan moet denken.

Waarvan moet denken? zei ik,

en ik begon me zachtjes zorgen te maken, want sindsdien was alles veranderd, en hoewel ik oppervlakkig gezien overeind was gebleven, gedeeltelijk door net als ieder ander te doen alsof alles in orde was, al was het vreselijk, was er in werkelijkheid zoveel veranderd dat ik vrij zeker wist dat ik niet de persoon was die ik ooit was geweest.

In het begin, zei ze, zat ik daar niets te doen, met mijn handen in mijn schoot gevouwen. Ik was woedend maar redeneerde mezelf uit de woede. Ik bereidde me voor op alles waar hun verhoor over zou kunnen gaan.

En toen werd het behoorlijk koud in de kamer, dus ik stond op en liep wat rond, hij was niet heel groot, de kamer, ik begon rond te joggen, en omdat hij zo klein

Gezelschap_125x200_HR3.indd 19 16-05-2022 14:09